

Momenty, na kterých nezáleží.
Dokud jim nezvratnost nedá význam.

HOST

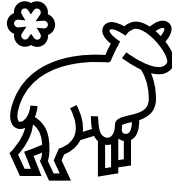
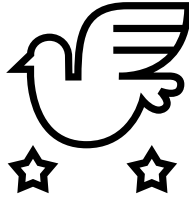
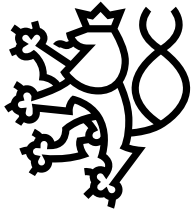

REPUBLIKA

JIŘÍ PADEVĚT

HOST BRNO 2020

**JIŘÍ PADEVĚT
REPUBLIKA**

© Jiří Padevět, 2020

Držitelé autorských práv
k obrazové dokumentaci

jsou uvedeni na s. 155—156

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2020
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0493-0 (PDF)

ISBN 978-80-275-0494-7 (EPUB)

ISBN 978-80-275-0495-4 (MobiPocket)

R

1918

V září 1918 opustil spisovatel Franz Kafka Prahu, sevřenou válečným strádáním a hladovými demonstracemi, často namířenými proti Němcům a Židům. Státní moc tyto demonstrace velmi obtížně zvládala. Od zaměstnavatele dostal čtrnáct dnů dovolené, a místo aby odjel do sanatoria, pracoval v ovocnářské školce zahradnictví v Turnově. O měsíc později se stal občanem Republiky Československé.

Knihy v natažených rukách začaly těžknout, a tak přidal do kroku. Na konci skleníku stál stůl, ke kterému se lísala židle. Nepatřily k sobě, nebo vedle sebe alespoň nebyly dlouho. Stůl byl původně nejspíše zelený, taková ta zelená barva, co si ji půjčili skláři ze slepých ramen řeky a vyráběli z ní pivní lahve. Asi vlivem vlhka ve skleníku a slunečním svitem, cezeným přes skleněné tabule, se zelená barva změnila v rozpukané šedohnědé jizvy, zelené jenom po okrajích. Židle vypadala trochu zachovaleji, snad byla o pár dnů mladší. Asi kulhala na jednu nohu, protože stála trošku nakřivo. Nebo byla ve skleníku křivá podlaha. Konečně došel ke stolu a položil na něj knihy. Deska stolu zakňučela a odlétly z ní štěpinky zelené barvy. Dosedl na židli, taky zaprotestovala. Pohládl ji po opěradle, ale pokusila se ho škrábnout čouhajícím vrutem. Vzal si z hromady horní knihu a začal v *Deutschlands Kernobstsorten* od Johanna Aehrenthala listovat. Dvakrát byl v pokušení naslinit si prst, ale prach, který kniha vypouštěla při každém otočení stránky, ho od intimnějšího kontaktu zrazoval. Jako záložky použil suchá stébla trávy, a nakonec všechny tři odrůdy našel. Barevné ilustrace téměř přesně odpovídaly třem různým jablkům, která ležela na stole. Zelené se tvářilo kysele, jedno červené se smálo a druhé červené jako by se spíš cudně schovávalo. Pak mezi jablky vypochoďoval škvor. Nohy mu zapadaly do jizev stolu a po chvíli se otočil a snažil se vrátit k jablkům. Úplný Řehoř, pomyslel si Franz Kafka.

Ovocnářská školka Turnov

Josef Šnejdárěk byl vojenským inspektorem v Moravské Ostravě, s propůjčenou hodností plukovníka Československé armády. Přestože měl francouzské občanství, proti vůli Francie zahájil v lednu 1919 útok na polské jednotky, které obsadily Bohumín. Ocitl se tak v paradoxní situaci, kdy bojoval na straně spojence Francie jako občan Francie proti dalšímu spojenci Francie jako voják československého státu.

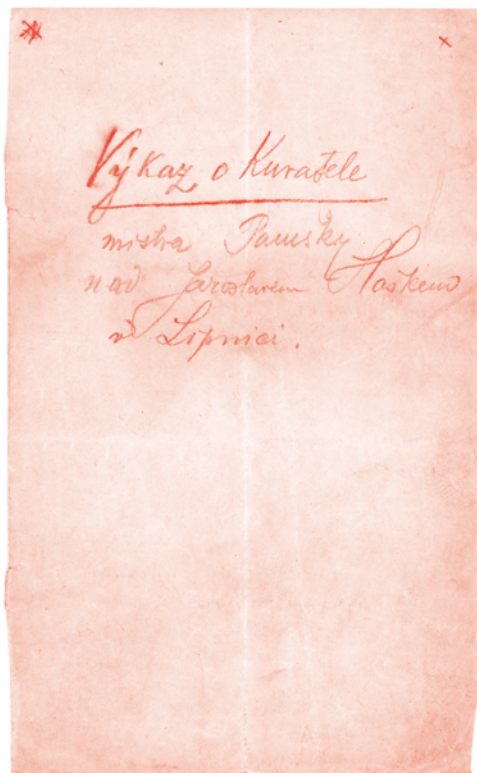

Pozoroval palec levé nohy, nesměle vykukující zpoza peřiny, a vůbec se mu nechtělo ukázat stěnám pokoje, které trochu zaváněly plísní, další části těla. Přesunul pohled na vzor malby a napadlo ho, že podobným válečkem byla vymalovaná kuchyně u babičky. Na nočním stolku stál hrnek se zbytkem večerního čaje a s naštípnutým ouškem. Sáhl po něm a napil se studené tekutiny, která už taky trochu voněla plísní. Ale možná to byla vůně podpalubí, ve kterém ten čaj cestoval, nebo vůně vagonu, ve kterém dojel až sem. Položil hrnek zpátky a odkopal ze sebe přikrývku. Syrovost pokoje přejela po těle jako struhadlo, ale nenechávala škrábance. Sundal si pyžamo a u toaletního stolku se opláchl vodou z lavoru. Vyčistil si kartáčkem a zubním práškem zuby a z krabičky na prášek se na něj zašklebilo dno. Bude si muset sehnat další. Ručník byl trochu vlídnější než pokoj. Po utření otevřel okno. Leden se mu zakousl do obličeje i těla, až to křuplo, a z pusy se zvedl obláček páry. Udělal u otevřeného okna rychle pár dřepů a zase ho zavřel. Pak si začal Josef Šnejdárek pomalu oblékat uniformu.

Sledoval špičky okopaných bot, ve kterých se prsty snažily bubnovat na poplach. Podupávání, které mělo z ulice zahnat zimu, nejlépe až do polí, dávno nepomáhalo. Zima zlomyslně nalezla i do kapes nepřilíš zánovního kabátu a prsty na rukou se začaly taky cukat, jako by se bály umrznutí. Zvedl oči k věžním hodinám přesně ve chvíli, kdy velká rafije dospěla k půl. Musel se podívat znovu, aby se ujistil, že ta menší je opravdu tam, kde je. Čeká tady už dvě hodiny. Původně si myslel, že čekání zažene jedna cigareta, ale její nedopalek už dávno přimrzl k chodníku. Na začátku tohotole martyria dokonce držel v holé ruce koženou aktovku, ale už asi před hodinou a půl ji položil na parapet pekařova obchůdku. Snad k plechu nepřimrzne, i když možná už přimrzla. Už měl marného čekání, během kterého na něj od náměstí dotíral mráz a snažil se mu utrnout uši i nos, plné zuby. Bude mít na nose hejla, jak vždycky říkal otec. Zkusil vyndat ruce z kapes, ale musel je chvíli přemlouvav. Když se nechaly přesvědčit, za odměnu do nich dýchl. Pak otevřel aktovku, která se chciplé válela po plechu parapetu. Zámek studil do prstů, ale on vyšťrachal, co potřeboval. Vyndal jeden výtisk *Svobody*, která si neodpustila umazat mu bříska prstů tiskařskou černí, a ze zadní stránky odtrhl pruh papíru. Zvuk se odrazil od protějšího domu a sekl ho přes nastavené promrzlé ucho. Zalovil v aktovce znovu a vyndal plechovou krabičku s tabákem. Taky studila. Promrzlé prsty nasypaly do papíru hrstičku tabáku, větší než obvykle. Možná mu chtěly dopřát, možná prostě ztratily cit a míru. Bude to pořádná cigareta. Olízl okraj papíru a pak se snažil vypláznout jazyk tak, aby na něj viděl. Moc to nešlo, ale nakonec černou šmouhu zahlédl. Oslintal si u toho rty, sliny začaly soupeřit s mrazem, pak to vzdaly a přešly na jeho stranu. Zapálil si a pozoroval hořící sirku tak dlouho, až ho štípala do prstů. Cigaretový kouř se tvářil jako pára od pusy, ale byl trochu tmavší, víc domodra. Znovu vyplazoval jazyk a snažil se zahlédnout skvrnu. Byl tím tak zaujat, že přehlédl ty, na které čekal. Když byli Tonda Zápotocký a Fanouš Mlčoch asi pět metrů od něj, pořad vyplazoval jazyk. Pak si jich Lojza Muna všiml a přestal. Nebyli sami, šlo s nimi pět četníků.

Kladno, 14. prosince 1920

V srpnu 1921 odvezl malíř Jaroslav Panuška nemocného Jaroslava Haška do Lipnice nad Sázavou, aby tu Hašek mohl v klidu, ale hlavně daleko od pražských hospod psát román *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Nakonec byl Hašek tak nemocen, že Panuškově román pouze diktoval. Jaroslav Hašek zemřel v Lipnici nad Sázavou v lednu 1923 a Švejkovy osudy nikdy nedovyprávěl.

Přednosta stanice si dal ruce v bok a zkusil se podívat do slunce. Nešlo to, hned zamhouřil oči a pod víčky se mu usadily oranžové a žluté kotoučky. Když oči zase otevřel, kotoučky se zpod víček vydaly na cestu po úřední béžové fasádě nádražní budovy a po nápisu *Světlá nad Sázavou*. Nakonec, jak se snažily dohnat přednostův pohled, usadily se na dveřích nádražního záchodku, ze kterého se právě soukal obecní blb Věna. Chodí na nádraží na kloset minimálně dvakrát denně, ale je čistotnější než leckterý cestující. Pan přednosta Věnovi zamával a ten na oplátku zatřepal oběma rukama, jako by chtěl odletět. Nepodařilo se, zůstal na zemi. Velká ručička na nádražních hodinách se posunula k půl a pan přednosta věděl, že musí Věnu z nádraží vypakovat. Byl hodný, ale pokud se na peronu potkal s brzdícím vlakem, začal vždycky příšerně ječet a trást se. Někdo říkal, že ho snad v dětství málem vlak přejel, ale kdoví co se mu v té poloprázdné hlavě honí. Pan přednosta došel k Věnovi, chytil ho jemně za předloktí a pokusil se ho vymanévrovat před nádraží. Tělo kladlo trochu odpor a ústa opakovala pořád dokola dvě nesrozumitelná slova, ale nakonec Věna odešel ulicí do města. Panu přednostovi se podařilo vrátit na peron právě včas a zsalutovat příjíždějícímu vlaku. Když se skřípot, rachot i pára usadily, otevřely se dveře posledního vagonu a na peron vypadl batoh. Pak kufr a ještě jeden, který se po dopadu zlomyslně otevřel. Pak nějaký balík v nahnědlém papíře, ovázaný motouzem. Pan přednosta vykročil k té hromadě zavazadel a nádražní zřízenec se chopil oje vozíku v očekávání diškrece. Pak z vlaku vypadl ještě jeden balík, zabalený v nějaké kostkované dece nebo co to bylo, převázaný dvěma pásky od kalhot. Nakonec se na stupínku objevily i boty a pak celá postava. Pan přednosta se přestal mračit, protože poznal pana malíře Panušku. Zřízenec dohrkal s vozíkem k hromadě zavazadel a začal nakládat. Malíř sestoupil mezi drážní zaměstnance, kloboukem si oprášil kalhoty na stehnech a podal panu přednostovi ruku. Vše vypadalo skoro idylicky, ale pak se začala z vlaku hrabat ještě jedna tělesná schránka, šířící okolo sebe pach potu a piva. Podařilo se jí zdolat schůdky, i když to vypadalo spíše jako výuka nějakého domorodého tance. Postava se opřela o malíře Panušku, usmála se ze široka na pana přednostu a pak si řihla a začala něco mumlat. „To je pan spisovatel Hašek,“ vysvětlil situaci přednostovi stanice malíř. Přednosta se mírně uklonil a pomyslel si, že jeden Věna snad v okolí stačí.

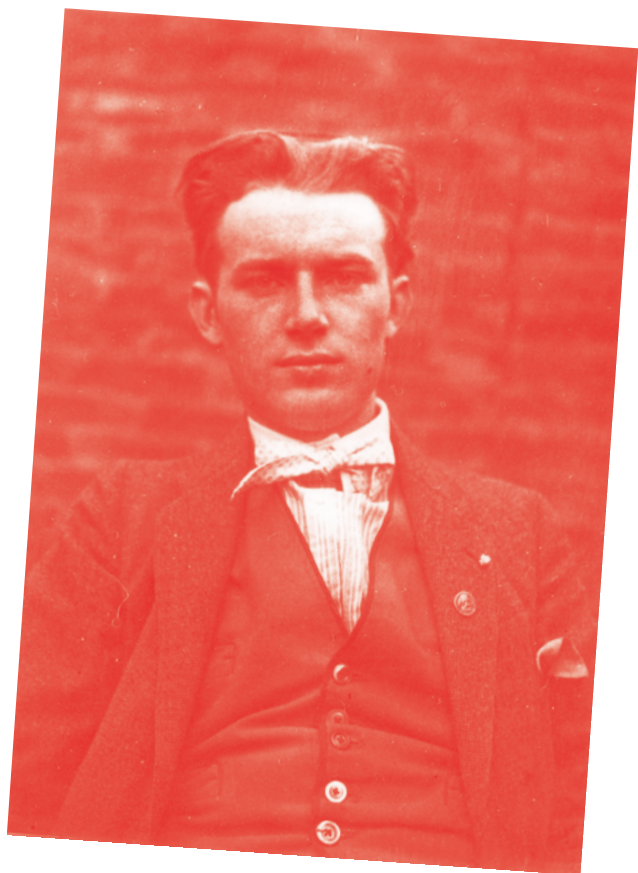
1922

Básník, pozdější nositel Nobelovy ceny za literaturu, spoluautor revolučního sborníku *Devětsil*, redaktor deníku *Rudé právo*, který v roce 1921 vydal svoji první básnickou sbírku *Město v slzách*, procházel každý den okolo malého žižkovského lahůdkářství, ve kterém si sotva mohl dopřát nákup. Procházel tudy i na prvomájovou demonstraci v roce 1922.

Slunce se protáhlo ozdobným zábradlím a kreslilo na schodiště jeho stín. Jak běžel po schodech dolů, rušil ornamenty a nahrazoval je stínovou kinetickou hrou míhajících se končetin. V mezipatře se zastavil a pohladil sklo, kterým proudilo světlo. Celým schodištěm se táhla vůně koření a ryb z lahůdkářství v přízemí. Nasál nosem směs vůní a přemýšlel, co kromě dálky plantáží a hloubky moří cítí ještě. Seběhl zbytek schodů a vyšel chodbou do ulice, kde stál před svým královstvím majitel vůní a právě rovnal v bedýnce, opřené o rám výkladu, malá oranžová slunce pomerančů. Otočil se do ulice právě včas, aby ho stihl uctivě pozdravit. Majitel vůní se usmál a přiložil na pozdrav dva prsty ke štítku černé čepice. Pro jistotu pozdravil ještě jednou a očima přešel jablka, smějící se jako měsíc v úplňku, hrozny vína, pukající horkem jižních krajín. Pod druhým výkladem se smály, navzdory osudu, mrtvé ryby, vyuzené smutkem a kouřem dobrého dřeva. Měl ten kráček s vůněmi a lahůdkami, z nichž většinu nejspíše nikdy neochutná, moc rád. Vůně dále prostupovaly dům a ten voněl úplně jinak než většina okolních činžáků. Tam voněla spíše pára z žehliček, týrajících límce, strach z potratů nechtěných dětí, plíseň kvetoucí na zdi za dečkou s vyšitou siluetou Pražského hradu nebo nevyvětraný plyn z příbytku sebevraha. Pomeranče vypadaly, že se každou chvíli vykutálejí z bedýnky a připojí se, stejně jako on, k mužům a ženám krácejícím ve svátečních šatech ke svatému Václavovi. Jaroslav Seifert se k zástupu připojil a naposledy se ohlédl za pomeranči. Nakonec se k oslavám Prvního máje nepřipojily a zůstaly věrně drobnému kapitálu.

1923

Jiří Wolker, původně katolík a skaut z oddílu Antonína Svojsíka a student práv, od roku 1921 člen Komunistické strany Československa a proletářský básník, zemřel ve svých dvaceti čtyřech letech na tuberkulózu. Jeho rozsahem nevelké básnické dílo je zřejmě nejtypičtějším a nejsyrovějším příkladem proletářské poezie v Československu.